

DEZSÉRY LÁSZLÓ:

NÉGY ÉV UTÁN

Ez a négy év jelzi a két választás között eltelt időszakot Óbudán, — bár Óbuda történetében ez a négy év Óbudán csak szempillantás. Csak szempillantás a kőkorszak óta itt lakott emberek egymásra rakott korszakaiban, mégis fellengzős jelentőségű. Mondhatjuk, hogy a négy év volt, amelynek tervező- és építőmunkája már engedni látni, ha még is látni, ezt a közeljövőbeni várost. Óbudát most már madártárlatból és közvetlen közelből minden sarkáról fényképezni kellene, mert az, ami ott folyik és még előttünk van, megváltoztatja jellegét. Mint a félig megdolgozott márvány, amelyben a művész látja már a szobrot, s valamennyire már az is látja, aki a szemének is, de még jobban a képzelőerejének hisz.

Az óbudai fejlődés nem szenzáció, mégis különös. Adottságai miatt az. Egy kerületben sem kell az újért annyit régit elbontani, mint Óbudán. A Bécsi úttól, a hegyaljától, a kísérleti lakótelep folytatásaként kúszik előre az új város az Árpád-hídig és azalatt délnek. Csak ezen a híd alatti területen 900 régi lakást bontunk szét 3200 új kedvéért. Átrendeződnek az észak-déli főutak, a bécsi országút a Duna-parti Árpád fejedelem útra nyílik, amely a Bécsi úttal és a Lajos utcával együtt végig kiépül s a Lajos fejére északon teszik a koronát, a békésmegyeri hatezer lakásos új lakóteleppel. Óbuda közepén ez a jelzetek földbe sírpedt kisházrengeteg tűnik el, amely írök tollára a romantika hajnali kék tintáját csurgatta, a szocialista főváros nappali fényében azonban már egyszerű elmaradottság.

A fővárosi tanács vitathatatlanul jó törekvése, hogy a külső kerületek közepét keresi és alakítja. Ezt így parancsolja a szervezés élet és városépítő szerepének egyaránt. De ha valahol, akkor Óbudán sikerült ezt a közepet jól megtalálni. A mai szemlélő könnyen gondolhatja, hogy az Árpád-híd, mint mutató utat mutatott ide a közepre, s az észak-déli és kelet-nyugati közlekedési kereszteződés jelölte ki s parancsolja meg körült a rendezést. Aki azonban a történelmet is ismeri, tudja, hogy a Fő tértől, ahol a Tanács háza is áll, délre volt Óbuda minden ósének belvárosa is. Az első században már itt lakott római légió és a honfoglalás és az Árpád-házi királyok korából, de a török dúlás után újranyúl Óbuda közepe is itt volt. Az elmúlt négy esztendő városépítő elhatározásainak az az érdeme, hogy ennek a történelmnek szolgálatot igazságot. Óbuda fejlődéséhez tehát kérészetlenül, szervesen a sokszor kipróbált tapasztalatokra épül. Ennek a rendezési tervnek az érdeme az is, hogy közben feltárta Óbuda egész múltját s úgy teremtett új szocialista új várost, hogy közben Budapest történelmi emlékekben leggazdagabb kerületét alakítja ki.

Észak — és Kelet-Európából jövet itt találni az első római kori emlékeket — mégpedig meglepő gazdagságban. Aki a jövőendő békésmegyeri lakóteleptől délre indul majd, Aquincum, a római polgári városon keresztül érkezik a modern mába s a modern Óbuda közepén újra a római katonai város páratlan emlékeivel találkozik. A hájósátrai szigetent felárt római, Kelet-Pannónia császári rezidencia maradványait s a páratlan értékű Meggyfa utcai római mozaikot, a Flórián téri légiós tábori nagyfürdőt, a Lajos utcai félkör alakú tábori színházat. De végig kísérheti az egész történelmet is azóta a máig. A IV. századból való ókeresztény kápolna, az Árpád-kori királyi vár, a Fő téren az Óbudai prebostási templom maradványait a XIV. századból, a Kiscelli utcai Trinitárius kolostort s a híd alatt a Lajos utcán egész sor műemlék házat a XVII—XVIII. századból, a műemlék plébánia és zsinagóga körül. Az óbudai ipar háromszáz éves emlékeit a Klarissa kolostorra épített serfőző házat és a híres selyemgombolyítót. Óbuda közepe modern szocialista város lesz, amely falai között örzi kétezer éves történelmét. Ezért a perspektívát, amelyben már benne látni a szobrot. Hogy ez a terv így kikerekedett, az a négy esztendő vá-

rosfejlesztési tervezésének legjobb eredménye. Csak, aki a gyorsan működő csá-kányok nyomába néz, a szétvert falak közé — látja, azok, és milyenek voltak a házak, amelyekben az egyik legerősebb budapesti munkáskerület lakossága felcsperedett. A szűk kis utcák, amelyek a kapitálizmus éjszakáinak, budapesti lumpok fütykészesek, — eltűnnek. És benépesülnek majd az új utcák azokkal, akik idejönni tanulmányozni a legrégibb budapesti múltat, ezt a gazdag kultúrtörténetet, a modern társadalom vívmányaival együtt. Mindaddig azonban még nagyon sokat kell itt dolgoznunk.

Aki ma megáll az Árpád-híd óbudai hídfejlésénél és nézi a nyolcvanezer óbudai hőmpölygését, még valami vidékies és olykor történelmi hangulatot érez, amely még csak erősödik, ha le is ül közéjük. Most, hogy a tanácsválasztó gyűlések folynak, a felszólalásokban legalább úgy hangsúlyozzák Óbuda budapesti jelentőségét és történelmi értékét, mint saját követeléseiket a fejlesztésre. A kerület a mai formájában jellegzetes gyárváros. A peremén csatornát, közlekedést, világlátást, üzleteket követelnek, de megszakadna a szívük, ha el kellene innen költözniük. A gyárak és az óbudai textilgyárak, gépgyárak, téglegyárak üzemi gyűléseiről hozott reális hangnem uralkodik, de fűszerezve valami nehezen megfogalmazható hangnemen, amely azokat, akik a lakóhelyükön mellyen gyökereznek. Valahogy így, ahogy egy téglagyári munkásról ajánlottak tanácsstag-nak: „Ismerjük őt, ajánlunka óta, itt nőtt fel, „öztöttünk.” Északi sarki hideg van, de tele a gyűléstermek. Hogyan nem sietnek haza? De ezen csak az csodálkozzék, aki szem látja például a Hajógyárban az öbölben horgonyzó új hajókat, amelyeken az óbudaiak ebben a hidegben is dolgoznak, amit csak lehet. Az asszonyokat, akik a fedélzetről a havat separték, amikor fújta a szél a jejes havat.

A Hajógyár. Úgy tudom, ez itt a legöregebb a munkahelyek közül, amelyekből fejlődik az ország. Most össze Magyar Hajó- és Darugyár néven a hat magyarországi hajó- és darugyárt, az óbudai az újpesti Dej, a váci, a balatonfüredi hajógyárt, a Darugyárt és a csepeli Hajógép- és Kazánjavítót. Az egyesített jól sikerült, a gyártmányokat jól elosztották egymás között, a profilok szilárdak, a szeriák nagyobbak és olcsóbbak. Óbudán 16 százalékos nőtt a termelékenység ezért, meg persze másért is. Emlégetem nekik, az járta azelőtt, hogy az ésszerűség dicsőségére Balatonfüred gyárt dunai, Budapest pedig baltoni hajókat. Így van-e most is? Vagy volt-e így egyáltalán? Megértően mosolyognak a hazai szóbeszédnek, mint hozzáértők a laikuson. Budapest nem gyárt baltoni hajókat. Vác gyárt alumíniumból készülték s Vác-on voltak alumíniumra berendezkedve. Fűred pedig ma az egész hazai kishajó szűkségletet gyártja, a budapesti gyárak ugyanis exportrendeléssel vannak tele. Évekre ellátva munkával, tulajdonképpen az a gondjuk, hogy a teljesítésük a rendelkezéseket. Járvak a 31-es és a 33-as folyami luxusgőzösön, ósztintén szólna irigylem a külföldi megrendelőket. De hát ez az ország érdeke. És még lehetne vagy öt ilyen gyárunk, az sem volna munka nélkül. A tél most akadályozza a munkát. De az óbudai munkásság önbizalma ilyen tényekből épül.

És a sok közül szólni kell a 1958-ban munkába kezdett Bányászati Kutató Intézetéről. Ez addig kilenc helyen szétszórtan működött. Firtatom, miért kell a bányászati kutatóintézetnek éppen a fővárosban lennie? De ők büszkéek azért is, hogy ez az intézet az egész országnak dolgozik és sok kutatási eredménye között úgy látszik a világon elsőként ők dolgozták ki a külső forrás nélküli bányavilágítás lehetőségét izotóp alkalmazásával. Itt azt mondják róla — ez is óbudai.

Ami Óbudán van, — az óbudai.

És ez természetesebb, mint bármiknek is, akik felmennek a Hármashatárhegyre és úgy egytenyérbe foghatóan látják a Dunagy ezt az egészet, amit úgy hívnak, hogy Óbuda.

Elhangzottak Esmű Rádió Hét végi jegyzetek kösímű műsorában 1963. január 20-án.

